

Токарева О. В.

ДО ПИТАННЯ ФОРМУВАННЯ МОВЛЕННЄНОЇ КУЛЬТУРИ ПІД ЧАС ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ МОРСЬКОЇ ГАЛУЗІ

У процесі розбудови демократичного суспільства пріоритетом є піклування про людину, що буде жити в цьому суспільстві. Україна за роки незалежності вийшла на новий рівень міжнародних відносин у всіх сферах свого розвитку, що визначило використання англійської мови, як мови міжнародної комунікації, для подолання міжмовних бар'єрів. Тому однією з сучасних вимог є вільне володіння англійською мовою як обов'язковою умовою працевлаштування. Такій вимозі повинен відповідати, зокрема і фахівець морської галузі, який здобуває освіту у морських навчальних закладах України, та який переважно прагне працювати на борту закордонного судновласника в міжнародній команді. Зважаючи на зазначене, нагального вирішення потребує питання професійної підготовки майбутніх фахівців морської галузі до міжособистісного спілкування як рідною мовою, так і міжнародною. А отже, необхідно формувати мовленнєву культуру. Вчена Л. Мацько стверджує, що «особистість молодого людини формується переважно на мові, на її арсеналі та її засобами і розкривається як освічена виразна індивідуальність» [2].

Мовленнєва культура – це невід'ємна складова загальної культури особистості, та є одним із найважливіших показників освіченості та цивілізованості суспільства, передбачає правильне, оптимальне використання мовленнєвих засобів та містить у собі мовні надбання соціуму впродовж усіх етапів його розвитку. Водночас В. Александрова наголошує, що мовленнєвою культурою вважають складну систему мовних знаків, що ґрунтується на мовних і моральних правилах та нормах поведінки. Культура мовлення – це такі якості мовлення того, хто говорить чи пише, які забезпечують людині ефективне досягнення мети спілкування з дотриманням правил, етичних норм, ситуативних і естетичних нюансів [1, с. 8].

Процес опанування мовами та їх культури, визначається набуттям навичок усної та письмової мови, точно формулювати точку зору, активно використовувати мовні знання, грамотно застосовувати їх. Основними ознаками культури мовлення сучасні науковці та дослідники вважають нормативність, правильність, точність, чистоту, багатство, логічність, виразність, естетичність, доречність, образність (Н. Бабич, Б. Головін, М. Пентиліук та ін.). Педагогічне керівництво процесом формування мовленнєвої культури у більшій мірі залежить від культури мовлення викладача, оскільки саме він завжди є взірцем для наслідування тими, хто навчається, а саме студентами – курсантами.

Динаміка розвитку соціальних процесів зумовлює мовленнєву адаптацію кожного суб'єкта комунікативного акту у професійній сфері. Тому що успіх під час взаємодії значною мірою залежить від того, наскільки адекватно опоненти сприймають один одного, як звертаються до партнера, наскільки вміло починають розмову, як говорять один з одним, чи знаходять відповідно тон і стиль спілкування, чи чують співрозмовника, чи сприймають його думки, чи намагаються зрозуміти його, як ураховують взаємні побажання, інтереси, настрій, які добирають слова, щоб підтримати, переконати, застерегти, поспівчувати, виявити просту людську увагу. Без знання та навичок загальноприйнятих норм мовленнєвої поведінки, що лежать в основі мовленнєвої культури як важливої складової загальної культури, неможливо досягти взаєморозуміння, співробітництва.

Професійно вільне володіння мовою сприяє якісній підготовці фахівців, оскільки саме творче використання засобів мовлення повною мірою проявляє професіоналізм особистості, сприяє її самотворенню та самовираженню. Досліджуючи зазначену проблему, Н. Кривець виділяє шляхи підвищення культури мовлення, що впливають як на особистісне, так і професійне становлення людини, а саме: виробити стійкі навички мовленнєвого самоконтролю і самоаналізу; не говорити квапливо – без пауз, «ковтаючи» слова; частіше «заглядати у словник», правопис, посібники зі стилістики; вивчати мовлення майстрів слова; читати вголос, із дотриманням усіх аспектів нормативності; заучувати напам'ять художні твори, причому не тільки віршовані; оволодівати жанрами, видами писемного мовлення, зокрема ділового мовлення; привчити себе до систематичного запису власних думок та спостережень, щоденникових записів, сімейної хроніки тощо; виробити звичку читання з «олівцем у руках» – жоден цікавий і вартісний вираз не повинен бути втрачений для вас [3, с. 15].

Ураховуючи вище зазначене, мовленнєва культура майбутніх фахівців морської галузі включає в себе культурно-орієнтований творчий світогляд, суспільно корисну поведінку і діяльність, побудовані на позитивно-соціальному ставленні до себе та інших, до будь-якої діяльності та її результатів, майбутньої професії та навколишнього світу в цілому. Формуванню їх мовленнєвої культури сприяє: використання англійської мови, як на навчальних заняттях, так і поза них; розгляд та обговорення реальних випадків аварійних ситуацій на практичних заняттях; створення міні-ситуацій, у яких курсанти мають можливість моделювати свою поведінку і спілкування у міжнаціональних командах; використання ресурсів інтернет мережі з метою вдосконалення навичок мовної грамотності; розвиток комунікативних здібностей у різних побутових ситуаціях.

Література:

1. Александрова В.О. Мовленнєва культура сучасної молоді / В.О. Александрова // Проблеми підготовки сучасного вчителя. – 2013. – № 8 (ч. 2). – С. 7–11.
2. Мацько Л. Стратегія мовної освіти в Україні / Л. Мацько // Педагогічна газета, 2004. – № 5(118). – С. 3.
3. Усне та писемне ділове мовлення: культура мови державного службовця: метод. рекомендації / уклад. Н.Б. Кривець; Донецька обласна державна адміністрація. – Донецьк: Донецький обласний центр перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників органів державної влади, органів місцевого самоврядування, державних підприємств, установ і організацій, 2013. – 18 с.